

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie; deze behoudt zich het recht voor de stukken te bekorten)

Onjuiste toeschrijvingen in de wetenschappelijke literatuur

In zijn artikel over onjuiste toeschrijvingen in de wetenschappelijke literatuur beschuldigt VINKEN (1982) Buytendijk van (opzettelijk) plagiaat, waaronder hij verstaat „het bewust en ten onrechte, dus in kwade trouw, toeschrijven van een bestaande idee, uitvinding, of term aan zich zelf”. Volgens Vinken heeft Buytendijk ideeën en formuleringen voor zijn boek *De Vrouw* (verschenen in 1951 en niet in 1953, zoals Vinken vermeldt) ontleend aan het boek van Philip Lersch *Vom Wesen der Geschlechter* (verschenen in 1947). De overeenkomst tussen beide boeken wat betreft opzet, methode, materiaal, indeling en conclusie en voorts ook wat betreft het woordgebruik in talrijke passages kan zijns inziens niet op toeval berusten. In de loop van zijn betoog werkt hij nog wel wat scherpe kantjes van zijn beschuldiging weg, maar meent toch te kunnen concluderen, dat Buytendijks verwijzing naar Lersch op zijn minst misleidend onvolledig is geweest.

Mijns inziens is Vinkens bewering wetenschappelijk gezien volstrekt ongefundeerd. Ik verneem dan ook graag van hem op welke passages in Buytendijks boek zijn beschuldiging betrekking heeft en voorts wat dan wel de overeenkomst is tussen beide boeken (bijvoorbeeld voor wat betreft de conclusie), zaken, waarover de lezer van dit tijdschrift in het ongewisse wordt gelaten. Ik acht het bovendien onbehoorlijk een dergelijke ongenueanceerde beschuldiging te uiten aan het adres van een nationaal en internationaal bekend geleerde, die pas zeven jaar geleden is overleden. Ik zou het woord nu aan Vinken kunnen geven, maar vind de kwestie te belangwekkend om het hierbij te laten. Vinken haalt namelijk een oude (bijna dertigjarige) koe uit de sloot. Na enig speurwerk blijkt immers, dat hij zijn bewering – grotendeels woordelijk – louter en alleen baseert op een onder pseudoniem (!) geschreven stuk in een Utrechts studentenblad van 1953. Ter verduidelijking zijn enkele historische kanttekeningen van essentieel belang.

De basis van het boek *De Vrouw* is gelegd in een reeks voordrachten, welke Buytendijk vanaf ongeveer 1947 heeft gehouden voor de afdeling Utrecht van het R.K. Vrouwen-dispuut. Voorts heeft hij colleges gegeven over „de vrouw” voor kandidaten in de psychologie te Utrecht, waar hij sedert eind 1946 hoogleraar was in de algemene theoretische psychologie. *De Vrouw* is mijns inziens niet zijn belangrijkste, maar wel zijn bekendste boek geworden. Het is in minstens zes vertalingen verschenen en is thans nog in de handel. Om de betekenis van het boek aan te duiden kan ik bijvoorbeeld naar FORTMAN (1972) verwijzen. Deze stelt, dat het boek een brede en diepe invloed heeft gehad en dat met het verschijnen ervan een hele reeks (voornamelijk Duitse) literatuur over de vrouw (en de man) op slag verouderd was.

In maart 1953 verschijnt er in Utrecht een nieuw studentenblad, genaamd *Parasol*, bedoeld als tegenhanger van het Utrechtse Universiteitsblad *Sol Justitiae*. Het eerste nummer bevat een artikel van de hand van ene E. Reil, een pseudoniem nota bene, met als titel „De vrouw. Een confrontatie”. Het geschrift mag dan wellicht studentikoze trekken hebben, ik beschouw het in ieder geval als zijnde onbehoorlijk en van weinig (wetenschappelijk) niveau. Het

bevat een aantal onbenullige, ironiserende uitspraken over het boek *De Vrouw* en de fenomenologie, niet bepaald vleiende opmerkingen aan het adres van Buytendijk en de suggestie, dat deze het boek van Lersch *Vom Wesen der Geschlechter* grotendeels heeft overgeschreven. Buytendijk is door deze affaire erg geschokt. Zijn pogingen – onder andere met medewerking van de toenmalige rector magnificus Rümke – om de ware identiteit van de auteur te ontmaskeren zijn echter zonder succes gebleven.

In zijn column in *Vrij Nederland* van 6 juni 1953 besteedt FLAS (1953) aandacht aan de kwestie. Hij stelt, dat de beschuldiging ongefundeerd is en dat de auteur de suggestie van plagiaat waar moet maken door „nu maar eens man en paard te noemen”. Het gevolg is een vervolgartikel van de hand van E. Reil in de tweede (en laatste) aflevering van *Parasol*, getiteld „Man en paard”. De auteur poogt hierin zijn stelling, dat er een verdachte overeenkomst bestaat tussen beide boeken, te staven door het noemen van een aantal passages, die in meer of mindere mate een (woordelijke) gelijkenis zouden vertonen. Het betreft slechts een klein gedeelte van beide boeken (namelijk ongeveer 10 pagina's) en op basis van deze analyse is mijns inziens geenszins de conclusie gerechtvaardigd, dat Buytendijk plagiaat heeft gepleegd.

Nu heeft Vinken, destijds medisch student te Utrecht, zelf in de redactie van *Parasol* gezeten en de kwestie dus van nabij meegemaakt. Toch is het wonderlijk, dat hij zijn beschuldiging uitsluitend baseert op deze twee *Parasol*-artikelen, zonder daar iets van betekenis aan toe te voegen. Waarom wringt hij zich bijvoorbeeld in allerlei bochten om de negentiende-eeuwse fysioloog Donders, die eveneens van plagiaat wordt beschuldigd, het voordeel van de twijfel te geven, zonder zich daartoe veel moeite te getroosten in het geval van Buytendijk?

Zo is Vinkens bewering, dat er in 1953 (of bedoelt hij 1951?) geen exemplaar van het boek van Lersch in de Nederlandse bibliotheken aanwezig was, onjuist. Uit informatie van prof. dr. J. H. Dijkhuis blijkt, dat in het psychologisch laboratorium van Buytendijk het boek wel degelijk al vóór 1951 aanwezig was. In het Instituut voor Klinische en Industriële Psychologie (hoofd destijds: prof. dr. D. J. van Lennep) is de tweede druk van Lersch' boek aangeschaft op 26 januari 1951. Bovendien weet prof. Dijkhuis zich nog te herinneren, dat hij in het voorjaar van 1952 bij Buytendijk het tentamen theoretische psychologie heeft afgelegd en hiervoor Lersch' boek *Vom Wesen der Geschlechter* heeft moeten bestuderen.

Mijns inziens kan een zinnige uitspraak over het al of niet plegen van plagiaat door Buytendijk slechts geschieden na een grondige analyse van de twee betreffende werken, een onderzoek naar de wetenschappelijke verhouding tussen beide auteurs en de wetenschappelijke geesteswereld, waarin zij leven. Bovendien is een studie van eerdere werken van beide auteurs en van hun gemeenschappelijke bronnen een vereiste. Bij wijze van voorbeeld kan ik wijzen op gedachten en formuleringen ten aanzien van het verschil tussen man en vrouw, die én bij Lersch én bij Buytendijk te vinden zijn. De betreffende gedachtengang is echter ook al vermeld in Buytendijks *Algemene theorie der menselijke houding en beweging*, door hem in de oorlogsjaren geschreven en verschenen in 1948. Zolang en voor zover niet aan bovengestane voorwaarden is voldaan, vat ik geen enkele beschuldiging van plagiaat serieus op. Ik zou willen beslui-

ten met een citaat van Vinken: „Beschuldigingen van plagiaat (. . .) komen veel vaker voor dan het bewezen feit”.

Literatuur: BUYTENDIJK, F. J. J. (1948) *Algemene theorie der menselijke houding en beweging*. Het Spectrum, Utrecht; (1951) *De vrouw. Haar natuur, verschijning en bestaan*. Het Spectrum, Utrecht. – FLAS, A. A. (1953) *Vrij Nederland*, 6 juni. – FORTMANN, H. (1972) *Heel de mens. Reflecties over de menselijke mogelijkheden*. Ambo, Bilt-hoven. – LERSCH, PH. (1950) *Vom Wesen der Geschlechter*. 2e druk. Reinhardt Verlag, München. – REIL, E. (1953) *De vrouw. Een confrontatie. Parasol*, nr. 1; Man en paard. *Parasol*, nr. 2. – VINKEN, P. J. (1982). Onjuiste toeschrijvingen in de wetenschappelijke literatuur: plagiaat, cryptomnesie, palimpsestie en hyperloyaliteit. *Ned. T. Geneesk.* 126, 14.

Nijmegen, januari 1982

W. J. M. DEKKER

Ik heb in mijn voordracht meer dan 20 namen van, meest beroemde, geleerden genoemd die plagiaat hebben gepleegd of daarvan zijn beschuldigd. De gegevens daarvoor heb ik voornamelijk aan de literatuur ontleend, en dat heb ik ook duidelijk vermeld. Ik heb Donders uiteindelijk het voordeel van de twijfel gegeven omdat niet aangetoond kan worden dat hij zijn bron, het bijna 40 jaar eerder gepubliceerde boek *Philosophie zoölogique* van Lamarck, bewust heeft gebruikt.

De beschuldiging aan het adres van Buytendijk is gebaseerd op een aantal citaten en op overeenkomsten tussen zijn boek *De Vrouw* (1951) en het vier jaar eerder gepubliceerde boek van Lersch, *Vom Wesen der Geschlechter* (1947), dat Buytendijk (daarover zijn wij het dus eens) heeft gekend. Hij heeft het bovendien bewust gebruikt, getuige het feit dat hij er citaten van derden aan heeft ontleend. Nu blijft slechts de vraag open of de andere overeenkomsten tussen de beide boeken op toeval kunnen berusten. Dit lijkt mij niet, maar voorzichtigheidshalve heb ik in mijn voordracht geconcludeerd dat de literatuurverwijzing van Buytendijk op zijn minst misleidend onvolledig is geweest.

Amsterdam, februari 1982

P. J. VINKEN

Wie niet horen wil, moet voelen

In zijn klinische les (1982) beschrijft GROTE verschillende vormen van otitis media met effusie (OME). Als oorzaken voor het ontstaan en voor het chronisch in stand blijven van deze ongewenste toestand in het middenoor worden genoemd een disfunctie van de buis van Eustachius en chronische infectie van de bovenste luchtweg. Als aanvulling hierop willen wij wijzen op een veelvuldig voorkomende vorm van afwijkend gedrag waar men zich weinig aan stoort, maar die toch in sommige gevallen de oorzaak blijkt te zijn van OME.

De functie van de tuba Eustachii is het afvoeren van secretieproducten naar de pharynx en het nivelleren van luchtdrukverschil tussen het middenoor en de buitenlucht. Er zijn geen problemen zolang de tuba zich met regelmatige tussenpozen kortstondig opent. Dit gebeurt op de ogenblikken dat de M. levator palati zich aanspant, zoals tijdens slikken. Wanneer het palatum wordt geheven, gaat dat

gepaard met kanteling van de kraakbenig versterkte tubamond, die zich dan even opent. Wordt abnormaal weinig geslikt, dan heeft dat onderdruk in het middenoor en retentie van afscheidingsproducten tot gevolg. Weinig slikken is een eigenschap van kinderen die uit gewoonte door de mond ademen: ze hebben een droge mond en hebben geen behoefte speeksel weg te slikken.

Ook hebben habituele mondademers vaker dan andere kinderen sinusitis: het ontbreken van een ademstroom en ademdrukwisselingen bij de ostia, waar de bijholten op de middelste neusgangen uitkomen, doet de afvoer van afscheidingsproducten stagneren door ontbreken van het Venturi-effect. Habitueel door de mond ademen blijft vaak bestaan, ook al is de neus voldoende doorgankelijk, en ook nadat adenotomie is verricht. Dit maakt het heel waarschijnlijk dat de mondademgewoonte een op zichzelf staand afwijkend gedrag is dat niet altijd door neusverstopping wordt veroorzaakt.

Belangrijk is dat de mondademgewoonte kan veranderen door een verstandig, stelselmatig reëducatie-programma. Indien OME in combinatie met mondademen voorkomt, is dit een indicatie om ouders en kind naar een logopedist te verwijzen voor oefenbehandeling.

Literatuur: GROTE, J. J. (1982) *Ned. T. Geneesk.* 126, 89.

Utrecht,
Naarden, januari 1982

P. H. DAMSTÉ
H. H. WARMINK

Ik dank de collegae Damsté en Warmink voor hun opmerkingen over de kinderen die habitueel door de mond ademen. Uit het onderzoek van o.a. CLEMENS (1977) lijkt een samenhang te bestaan tussen middenoorproblemen en mondademen. De reden dat ik dit niet in de klinische les heb opgenomen is dat bij de verschillende etiologische momenten voor het ontstaan van de OME de samenhang met de mondademhaling gecompliceerder is en mijns inziens meer onderzoek behoeft. Belangrijk hierbij is dat het begrip disfunctie van de buis van Eustachius meer omvat dan alleen het niet openen van de buis van Eustachius; ook bij de zogenaamde patent tube, waarbij de disfunctie bestaat uit het continu geopend zijn van de buis van Eustachius, komt veel OME voor.

Vanzelfsprekend zal door de keel-neus-oorarts eerst naar de oorzaak van het mondademen worden gezocht. Indien echter een kind bij goede neuspassage door de mond blijft ademen is hiervoor zeker aandacht nodig. Neusademhaling is in vele opzichten gezonder.

Literatuur: CLEMENS, S. (1979) *Logopedie en Foniatrie* 48, 374.

Leiden, februari 1982

J. J. GROTE

In artikel van prof. dr. J. J. GROTE (1982) heb ik een behandelingsmethode gemist die mij zeer voor de hand lijkt te liggen. Als behandeling om mee te beginnen stelt de schrijver paracentese met afzuigen van het vocht voor. Als meest toegepaste behandeling noemt hij het trommelvliesbuisje.

De door mij bedoelde behandelingsmethode is als volgt: eventueel na paracentese met afzuigen van het vocht „politeren” gedurende enkele weken een of meer keren per dag. Dit laatste zou door de ouders, die een goede vertrouwensrelatie met het kind hebben, het beste uitgevoerd kunnen worden. Zowel de prijs van een ballon als de